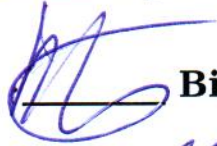

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО

26.12. 2023 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб,
пам'ятників та пам'ятних знаків), присвячених
декабристам,
до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та

інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) - система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики - публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація - складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

символіка російської імперської політики - символіка, що включає, у тому числі, назви населених пунктів, яким присвоєні назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики, назви російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Російської Федерації, що не пов'язані безпосередньо із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності,

науки, культури або з культурою поневолених народів Російської Федерації.

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб, пам'ятників та пам'ятних знаків), присвячених декабристам, вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Поява в Україні географічних об'єктів, названих на честь декабристів, жодним чином не пов'язана з розвитком питоми української топонімії. Як і встановлення присвячених декабристам пам'ятників та пам'ятних знаків, вона була втіленням російської імперської політики радянського зразка.

Термін «декабристи», який упроваджували в часи СРСР у назви географічних об'єктів, походить від назви місяця (рос. *декабрь*), коли відбулося організоване групою опозиційно налаштованих дворян повстання (26 (14 за ст. ст.) грудня 1825 року в Санкт-Петербурзі) з метою зміни державного ладу в Російській імперії.

У радянській історіографії та ідеології декабристів характеризували за ленінською схемою як «ідейних попередників» більшовиків: декабристи започаткували революційний рух, естафету підхопив Олександр Герцен, продовжили петрашевці, народники, народовольці, а втілили в життя внаслідок Жовтневого перевороту 1917 року більшовики.

Пильна увага до декабристського руху в радянській історіографії, а також глорифікація його учасників у символічному просторі пояснювалися насамперед тим, що політична платформа декабристів (як і більшовиків та їхніх ідейних спадкоємців радянських комуністів) базувалася на імперських підходах.

Незважаючи на існування філій російського декабристського руху в Україні, його програми не передбачали політичної, культурної та державної окремішності для українського народу. Так, розроблений керівником Південного товариства в Тульчині Павлом Пестелем проект конституції – «Руська правда» – був наповнений імперським духом і не визнавав за народами, які населяли Російську імперію, права на окреме політичне існування (виняток – поляки та євреї). Українців Пестель уважав складником «корінного російського народу». Панславістська програма Товариства з'єднаних

слов'ян (заснованого 1823 року у Новограді-Волинському), хоч і передбачала утворення федеративного союзу слов'янських республік із демократичним ладом, українців також відносила (разом із білорусами) до росіян. Відповідно до ліберальнішої програми Північного товариства в Санкт-Петербурзі, викладеної в «Конституції» Микити Муравйова, Росія перетворювалася на федеративну державу в складі 15 штатів, було передбачено поділ України на 2 федеральні штати – Чорноморський зі столицею в Києві та Український зі столицею в Харкові.

З огляду на викладене вище, **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб, пам'ятники та пам'ятні знаки), присвячені декабристам, є такими, що пов'язані з реалізацією та пропагандою російської імперської політики, й, відповідно до пункту 4 частини першої статті 2 Закону, належать до символіки російської імперської політики.**

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович